

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

13. juli 2023*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF –
urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – aftaler om lån mod pant i fast ejendom –
kontraktvilkår, der fastsætter en variabel rentesats – referenceindeks baseret på de årlige
omkostninger i procent (ÅOP) for lån mod pant i fast ejendom, som kreditinstitutter yder –
indeks, der er fastlagt ved en regelfastsættende eller administrativ retsakt – angivelser i retsaktens
præambel – kontrol vedrørende kravet om gennemsigtighed – vurdering af, om der
foreligger misbrug«

I sag C-265/22,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af
Juzgado de Primera Instancia n. 17 de Palma de Mallorca (retten i første instans nr. 17 i Palma de
Mallorca, Spanien) ved afgørelse af 19. april 2022, indgået til Domstolen den 20. april 2022, i sagen

ZR,

PI

mod

Banco Santander, SA,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, L.S. Rossi, og dommerne J.-C. Bonichot og O. Spineanu-Matei
(refererende dommer),

generaladvokat: L. Medina,

justitssekretær: fuldmægtig L. Carrasco Marco,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 16. marts 2023,

efter at der er afgivet indlæg af:

– PI og ZR ved abogados F. Fuster-Fabra Toapanta og A. Rebollo Redondo,

* Processprog: spansk.

- Banco Santander SA ved abogados J.M. Rodríguez Cárcamo og A.M. Rodríguez Conde,
- den spanske regering ved A. Ballesteros Panizo, som befuldmægtiget,
- Europa-Kommissionen ved S. Pardo Quintillán og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen dels af artikel 5 og 7 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked og om ændring af Rådets direktiv 84/450/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 2006/2004 (direktivet om urimelig handelspraksis) (EUT 2005, L 149, s. 22), dels af artikel 3, stk. 1, artikel 4 og 5 samt artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EUT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem ZR og PI på den ene side og Banco Santander SA på den anden side vedrørende gyldigheden af et vilkår om regelmæssig revision af den rentesats, der finder anvendelse på et lån mod pant i fast ejendom, som Banco Santanders retlige forgænger har ydet ZR og PI.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 93/13

- 3 Artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 har følgende ordlyd:
»Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.«
- 4 Dette direktivs artikel 4 fastsætter:
»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

5 Det nævnte direktivs artikel 5 er affattet som følger:

»I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde. Hvis der opstår tvivl om et kontraktvilkårs betydning, gælder den fortolkning, som er mest gunstig for forbrugeren. Denne fortolkningsregel gælder ikke i forbindelse med de procedurer, der er fastsat i artikel 7, stk. 2.«

Direktiv 2005/29

6 I henhold til artikel 19 i direktiv 2005/29 skulle medlemsstaterne senest den 12. juni 2007 have vedtaget og offentliggjort de nødvendige love og administrative bestemmelser for at efterkomme direktivet og straks underrette Europa-Kommissionen herom. Disse bestemmelser skulle finde anvendelse senest den 12. december 2007.

Spansk ret

7 Artikel 1258 i Código Civil (civillovbogen) bestemmer:

»En aftale er fuldt indgået alene ved parternes samtykke og er forpligtende ikke blot i forhold til det, der er udtrykt heri, men også i forhold til alle de retsvirkninger, som god tro, sædvane eller lov tilskriver forpligtelsen efter dens natur.«

8 Direktiv 93/13 blev gennemført i spansk ret ved ley 7/1998, sobre condiciones generales de la contratación (lov nr. 7/1998 om almindelige kontraktvilkår) af 13. april 1998 (BOE nr. 89 af 14.4.1998, s. 12304).

9 Lovens artikel 7 foreskriver:

»Følgende generelle betingelser anses ikke for at indgå i kontrakten:

- a) betingelser, som forbrugeren ikke har haft lejlighed til at få fuldt kendskab til på tidspunktet for indgåelsen af aftalen, eller som i givet fald ikke er blevet underskrevet i henhold til artikel 5
- b) betingelser, som er ulæselige, tvetydige, uklare og uforståelige, bortset fra i sidstnævnte tilfælde, når den part, der tiltræder dem, udtrykkeligt har accepteret dem skriftligt, og når de overholder særlovgivningen vedrørende kontraktvilkårs gennemsigtighed på det pågældende område.«

10 Nævnte lovs artikel 8 er sålydende:

»1. Generelle betingelser, som til skade for den part, der tiltræder disse, er i strid med bestemmelserne i denne lov eller med ethvert andet påbud eller forbud, er uden videre ugyldige, medmindre disse foreskriver en anden retsvirkning i tilfælde af modstrid.

2. Navnlig er urimelige, generelle vilkår ugyldige, når kontrakten er indgået med en forbruger [...]«

- 11 Ley 3/1991 de Competencia Desleal (lov nr. 3/1991 om illoyal konkurrence) af 10. januar 1991 (BOE nr. 10 af 11.1.1991, s. 628) bestemmer følgende i artikel 4, stk. 1:

»En adfærd anses for urimelig, hvis den objektivt set er i strid med kravene om god tro.

I forhold til forbrugere eller brugere er en erhvervsdrivendes adfærd i strid med kravene om god tro, hvis den pågældende overtræder reglerne om den erhvervsmæssige diligenspligt, forstået som standarden for de særlige færdigheder og den omhu, som en erhvervsdrivende med rimelighed kan forventes at udvise over for forbrugerne, og som skal stå i et rimeligt forhold til hæderlig markedspraksis, og hvis den erhvervsdrivende væsentligt forvrider eller kan forventes væsentligt at forvride den økonomiske adfærd hos gennemsnitsforbrugeren eller hos et gennemsnitligt medlem af den gruppe, som bliver genstand for denne praksis, hvis der er tale om en handelspraksis, der er rettet mod en særlig gruppe af forbrugere.

I denne lov forstås ved forbrugerens eller brugerens økonomiske adfærd enhver beslutning, hvorved forbrugeren eller brugeren vælger at handle eller undlade at handle i forbindelse med:

- a) udvælgelse af et tilbud eller en leverandør
- b) erhvervelse af en vare eller en tjenesteydelse samt i givet fald vilkårene og betingelserne for denne erhvervelse
- c) hel eller delvis betaling af prisen eller enhver anden form for betaling.

[...]«

- 12 Lovens artikel 7 med overskriften »Vildledende udeladelser« har følgende ordlyd:

»1. Udeladelse eller hemmeligholdelse af oplysninger, der er nødvendige for, at adressaten kan træffe eller vil kunne træffe en beslutning om sin økonomiske adfærd på et velinformeret grundlag, anses for urimelig. Denne praksis er ligeledes urimelig, hvis de fremlagte oplysninger er uklare, uforståelige, tvetydige eller forfalskede, eller hvis det kommercielle formål med nævnte praksis ikke bekendtgøres, når dette ikke fremgår af sammenhængen.

2. Ved afgørelsen af, om de i det foregående stykke omhandlede handlinger er vildledende, tages der hensyn til den faktiske sammenhæng, hvori de optræder, navnlig til alle deres kendetegn og omstændigheder samt til begrænsningerne ved kommunikationsmediet.«

- 13 Banco de España (den spanske nationalbank) vedtog circular 8/1990, a entidades de crédito, sobre transparencia de las operaciones y protección de la clientela (cirkulære nr. 8/1990 til kreditinstitutterne om gennemsigtighed i transaktioner og beskyttelse af kunder) af 7. september 1990 (BOE nr. 226 af 20.9.1990, s. 27498). Dette cirkulære blev bl.a. ændret ved circular 5/1994 a entidades de crédito (cirkulære nr. 5/1994 til kreditinstitutterne) af 22. juli 1994 (BOE nr. 184 af 3.8.1994, s. 25109). Efter ændringen ved cirkulære nr. 5/1994 fastsatte cirkulære nr. 8/1990 visse officielle referenceindekser eller referencesatser for lån mod pant i fast ejendom. Blandt disse var forskellige gennemsnitlige rentesatser for lån mod pant i fast ejendom med en

løbetid på over tre år til køb af en bolig med fri prisfastsættelse (herefter »IRPH«), herunder rentesatsen for lån ydet af banker (herefter »bankernes IRPH«) og rentesatsen for lån ydet af samtlige kreditinstitutter (herefter »kreditinstitutternes IRPH«).

- 14 Præamblen til cirkulære nr. 5/1994, som er det ændringscirkulære, der er nævnt i den foregående præmis, indeholdt følgende passage:

»De valgte referencesatser er i sidste ende [de årlige faktiske omkostninger i procent (ÅOP)]. De gennemsnitlige satser i forbindelse med lån mod pant i fast ejendom ydet af bankerne og samtlige institutter med henblik på erhvervelse af en bolig med fri prisfastsættelse udgør strengt taget ÅOP, eftersom de endvidere omfatter virkningen af gebyrer. Hvis de således anvendes direkte og ganske enkelt som aftalte rentesatser, forudsætter det, at [ÅOP] i forbindelse med lån mod pant i fast ejendom sættes højere end den rentesats, der anvendes på markedet. For at tilpasse lånets ÅOP til ÅOP på markedet ville det være nødvendigt at anvende en negativ margin, hvis værdi ville variere afhængigt af gebyrerne i tilknytning til lånet og afdragshyppigheden.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 15 Den 12. maj 2006 indgik ZR og PI på den ene side og Banco Santanders retlige forgænger på den anden side en aftale om lån mod pant i fast ejendom til et beløb på 197 934,54 EUR.
- 16 I henhold til aftalens artikel 3a (herefter »det omtvistede vilkår«) er rentesatsen variabel, og der skal fastsættes en ny rentesats ved udgangen af hver tolv månedersperiode for de følgende 12 måneder, indtil den nævnte aftale udløber. Den nye rentesats fastsættes i forhold til en »referencesats«, nemlig kreditinstitutternes IRPH, forhøjet med 0,20 procentpoint, eller til en »alternativ referencesats«, dvs. bankernes IRPH, forhøjet med 0,50 procentpoint.
- 17 I det omtvistede vilkårs stk. 3 defineres referencesatsen således:
- »Referencesatsen er [kreditinstitutternes IRPH], defineret som det simple gennemsnit af de gennemsnitlige renter vægtet med hovedstolen for lån, der er sikret ved pant i fast ejendom, på mindst tre års løbetid i forbindelse med køb af privat ejendom med fri prisfastsættelse, dvs. transaktioner, som alle [enhederne, dvs.] banker, sparekasser og realkreditselskaber har indledt eller fornyet i indeksets referencemåned med udgangspunkt i den sidste af disse gennemsnitlige satser, der offentliggøres i [BOE] af Banco de España inden begyndelsen af hver ny renteperiode og i løbet af de tre forudgående kalendermåneder.«
- 18 I dette stk. 3 defineres på tilsvarende vis den alternative referencesats, som finder anvendelse, hvis der ikke sker offentliggørelse af referencesatsen.
- 19 Det præciseres ligeledes i det omtvistede vilkår, at referencesatsen og den alternative referencesats er beskrevet i bilag VIII til cirkulære nr. 8/1990.
- 20 Den 13. februar 2020 anlagde ZR og PI sag ved Juzgado de Primera Instancia n. 17 de Palma de Mallorca (retten i første instans nr. 17 i Palma de Mallorca, Spanien), som er den forelæggende ret, med påstand om, at det fastslås, at det omtvistede vilkår er ugyldigt, fordi det er urimeligt, og at Banco Santander tilpligtes at erstatte det tab, som de har lidt som følge af anvendelsen af dette vilkår.

- 21 ZR og PI har for denne ret gjort gældende, at den omstændighed, at det omtvistede vilkår med henblik på den årlige revision af rentesatsen for deres lån henviser til IRPH, samtidig med at der er fastsat en lille forhøjelse heraf, nemlig 0,20 procentpoint, hvis der er tale om kreditinstitutters IRPH, eller 0,50 procentpoint, hvis der er tale om bankernes IRPH, er vildledende. En sådan fremstilling, der består i en relativt begrænset forhøjelse, tilskynder nemlig eventuelle låntagere til at indgå et lån, hvis rente kan revideres med henvisning til et IRPH frem for med henvisning til den gennemsnitlige europæiske interbankrente (herefter »Euribor-indekset«), mens en henvisning til Euribor-indekset med en væsentligt større forhøjelse, selv på 2%, ville føre til anvendelsen af en lavere revideret rentesats. Dette følger af den omstændighed, at IRPH i modsætning til Euribor-indekset beregnes på grundlag af satser, der tager hensyn til gebyrer. Ifølge sagsøgerne i hovedsagen beløber det tab, som de har lidt som følge af anvendelsen af det omtvistede vilkår, sig til 39 799,25 EUR.
- 22 Sagsøgte i hovedsagen har bestridt denne påstand for så vidt angår såvel påstanden om, at det omtvistede vilkår er urimeligt, som vurderingen af den påståede skade. Banken har ligeledes gjort gældende, at dette vilkår er blevet individuelt forhandlet, og at det principielt er lovligt, idet IRPH udgør officielle og offentlige indekser og dermed er tilgængelige for forbrugerne, således at forbrugerne kan få kendskab til de relevante oplysninger om deres beregningsmetode og deres historiske udvikling ved at henholde sig til de oplysninger, der fremgår af den i hovedsagen omhandlede aftale.
- 23 Under sagen for den forelæggende ret har sagsøgerne i hovedsagen desuden gjort gældende, at det omtvistede vilkår skal erklæres ugyldigt, fordi det, idet det udpeger en IRPH som referencesats for de periodiske revisioner af rentesatsen på det pågældende lån, burde have fastsat anvendelsen af en negativ margin, således som det kræves i cirkulære nr. 5/1994, og ikke af en positiv margin.
- 24 Den forelæggende ret har fremhævet, at præamblen til cirkulære nr. 5/1994 ikke har normativ karakter. Den er imidlertid af den opfattelse, at præamblen vidner om, at den administrative myndighed, der er ophavsmand til dette cirkulære, var af den opfattelse, at markedsføringen af produkter, der indeholder en henvisning til et IRPH, bør ledsages af anvendelsen af en negativ margin.
- 25 Hvad angår fremlæggelsen af det omtvistede vilkår har den forelæggende ret anført, at den i hovedsagen omhandlede aftale ikke nævner de angivelser, der er indeholdt i denne præambel vedrørende anvendelsen af en negativ margin på IRPH med henblik på at tilpasse dem til markedsrenten.
- 26 Hvad angår virkningerne af det omtvistede vilkår har den forelæggende ret fremhævet, at henvisningen til et IRPH i sig selv er ugunstig for låntagerne, for så vidt som et sådant indeks udgøres af gennemsnittet af rentesatserne for samtlige igangværende lånetransaktioner, idet disse rentesatser allerede delvist består af provisioner og tillæg.
- 27 Den forelæggende ret er følgelig af den opfattelse, at den manglende information til låntagerne om indholdet af præamblen til cirkulære nr. 5/1994 og dermed om IRPH'ernes karakteristika, men også mere generelt om niveauet for henholdsvis IRPH og Euribor-indekset, kan være i strid med god tro og medføre en skævhed til skade for forbrugerne, hvilket giver grundlag for at kvalificere det omtvistede vilkår som urimeligt.

- 28 Den forelæggende ret er i øvrigt af den opfattelse, at den manglende oplysning om indholdet af præamblen til cirkulære nr. 5/1994, sammenholdt med anvendelsen af en positiv margen, der er lidt lavere end dem, der anvendes for lån med en rentesats, der er fastsat med henvisning til Euribor-indekset, kan udgøre en kommerciel strategi, der har til formål at give indtryk af, at rentebyrden vil være fordelagtig. Modsat ville videregivelsen til de eventuelle låntagere af de oplysninger, der fremgår af præamblen til cirkulære nr. 5/1994, have givet disse mulighed for at træffe en informeret beslutning.
- 29 I denne sammenhæng har den forelæggende ret overvejet muligheden for, at medtagelsen af det omtvistede vilkår i den i hovedsagen omhandlede låneaftale kan anses for at være en urimelig handelspraksis som omhandlet i artikel 5, stk. 1, litra b), i direktiv 2005/29, fordi den væsentligt forvrider eller kan forventes væsentligt at forvride den økonomiske adfærd hos gennemsnitsforbrugeren som følge af manglende oplysninger om nødvendigheden af at anvende en negativ margen, når referencesatsen er et IRPH. I denne henseende har den forelæggende ret anført, at det følger af Domstolens praksis, at spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger en urimelig handelspraksis som omhandlet i direktiv 2005/29 i forbindelse med et kontraktvilkår, udgør et led i bedømmelsen af, om dette vilkår er urimeligt.
- 30 På denne baggrund har Juzgado de Primera Instancia n.º17 de Palma de Mallorca (retten i første instans nr. 17 i Palma de Mallorca) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Eftersom gebyrer og margener i tillæg til [de nominelle satser] medtages i rentesatsen ved udarbejdelsen af [kreditinstitutternes IRPH], hvilket i sidste ende er mere omkostningsfuldt for forbrugeren end andre ÅOP på markedet, og eftersom det i medfør af bestemmelserne i cirkulære nr. 5/1994 [...], som udgør tilsynsmyndighedens reguleringskriterium, er nødvendigt, at disse margener er negative, hvilket generelt er blevet udeladt og tilsidesat af kreditinstitutterne, er den handling fuldstændigt at afvige fra tilsynsmyndighedernes kriterium [da] i strid med artikel 5 og 7 i [direktiv 2005/29]?
 - 2) Såfremt det i overensstemmelse med Domstolens praksis i sag C-689/20 fastslås, at den handling at afvige fra tilsynsmyndighedens kriterium er i strid med artikel 5 og 7 i [direktiv 2005/29], udgør denne urimelige praksis da et indicium ved vurdering og bedømmelse af kontraktvilkårets urimelige karakter, og er den i strid med artikel 3 og 4 i direktiv 93/13?
 - 3) Såfremt der ikke er taget hensyn til cirkulære nr. 5/1994 [...], som er særegent for den finansielle sektor, og som ikke er alment kendt i offentligheden, og dette manglende hensyn fastslås at være i strid med artikel 7 i [direktiv 2005/29], udgør dette da et indicium ved vurdering af den urimelige karakter i medfør af artikel 6[, stk. 1] i direktiv 93/13 i forbindelse med kontrol af gennemsigtighed af dette indeks, som består af »referenceindeks plus margen«?
 - 4) [Er artikel 3, stk. 1, og artikel 4 og 5 i direktiv 93/13 til hinder for en national retspraksis, hvorefter den manglende anvendelse af en negativ margen på IRPH ikke udgør en urimelig praksis], på trods af at denne nødvendighed fremgår af præamblen til [cirkulære nr. 5/1994,] [...] [og den omstændighed, at lån med en variabel rente beregnet på grundlag af IRPH, som] [...] er mindre fordelagtig end alle andre ÅOP på markedet, [...] er blevet markedsført som [...] et produkt svarende til [lån, hvis variable rente er fastsat med henvisning til] [E]uribor-indekset, uden at der er taget hensyn til nødvendigheden af [i de pågældende

aftaler] at tillægge [IRPH] en negativ margin, og idet kreditinstitutterne således fremover kunne afstå fra at indgå aftaler, som indeholder disse vilkår, idet de erklæres ugyldige, eftersom markedsføring af denne tjenesteydelse til sårbare forbrugere kan påvirke den økonomiske adfærd, og de erklæres urimelige, idet marginen ikke indarbejdes i handelsbetingelserne[,] men medregnes i rentesatsen i strid med [direktiv 2005/29]?

- 5) Er det i strid med artikel 6, stk. 1, i [direktiv 93/13] at undlade at føre kontrol med anvendelsen af [et vilkår, ifølge hvilket den variable rentesats i en låneaftale fastsættes under henvisning til IRPH] og [dettes] urimelige karakter, [hvor der skjult er pålagt en margin], når denne margin skal være negativ i kreditinstituttets tilbud, og forbrugeren på tidspunktet for de oplysninger, som vedkommende har modtaget forud for kontraktindgåelsen, ikke er bekendt med den økonomiske adfærd i forbindelse med den rente, der anvendes på det pågældende lån, med den begrundelse, at [direktiv 2005/29] er til hinder herfor?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Formaliteten vedrørende det første til det tredje og det femte spørgsmål

- 31 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 5 og 7 i direktiv 2005/29 er forenelig med en aftale om lån med variabel rente, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, hvis vilkår om de nærmere regler for den regelmæssige revision af rentesatsen henviser til et officielt indeks, hvorpå der anvendes en forhøjelse, idet der herved ses bort fra angivelserne i den retsakt, hvorved den kompetente myndighed indførte dette indeks, som tværtimod præciserer, at det, henset til beregningsmetoden for indekset, vil være nødvendigt at anvende en negativ margin for at tilpasse ÅOP for lånet til markedsværdien.
- 32 Med det andet og det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret visse præciseringer for det tilfælde, at det første spørgsmål besvares benægtende.
- 33 Endelig ønsker den forelæggende ret med det femte spørgsmål oplyst, hvorledes artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes i forbindelse med indgåelsen af en låneaftale, hvor rentesatsen præsenteres på en vildledende måde, som ikke overholder kravene i direktiv 2005/29.
- 34 Det følger af fast retspraksis, at der foreligger en formodning for, at spørgsmål om EU-retten, som den nationale ret har forelagt, er relevante. Domstolen kan kun afvise at træffe afgørelse om et præjudicielt spørgsmål fremsat af en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 24.11.2020, Openbaar Ministerie (Dokumentfalsk), C-510/19, EU:C:2020:953, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).
- 35 Med henblik på at gøre det muligt for Domstolen at give en fortolkning af EU-retten, som den nationale ret kan bruge, skal anmodningen om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 94, litra c), i Domstolens procesreglement i denne henseende indeholde en redegørelse for grundene til, at den forelæggende ret finder, at der er tvivl om fortolkningen eller gyldigheden af visse EU-retlige bestemmelser samt af sammenhængen mellem disse bestemmelser og den nationale

lovgivning, som finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (dom af 26.1.2023, Ministerstvo na vatreshnite raboti (Politiets registrering af biometriske og genetiske data), C-205/21, EU:C:2023:49, præmis 55 og den deri nævnte retspraksis).

- 36 Det første til det tredje og det femte spørgsmål forudsætter, at direktiv 2005/29 finder anvendelse på tvisten i hovedsagen.
- 37 Det skal i denne henseende bemærkes, at en ny retsregel finder anvendelse fra det tidspunkt, hvor den retsakt, hvori den er indeholdt, træder i kraft, og at den, selv om den ikke finder anvendelse på retlige situationer, der er opstået og endeligt fastlagt, mens den tidligere lov var gældende, skal anvendes på disses fremtidige virkninger og på nye retlige situationer. Noget andet gælder kun – og med forbehold af det principielle forbud mod retsakters tilbagevirkende kraft – såfremt den nye retsregel er ledsaget af særbestemmelser, som specielt regulerer dens tidsmæssige anvendelse (dom af 16.12.2010, Stichting Natuur en Milieu m.fl., C-266/09, EU:C:2010:779, præmis 32, og af 26.3.2015, Kommissionen mod Moravia Gas Storage, C-596/13 P, EU:C:2015:203, præmis 32).
- 38 Hvad særligt angår direktiver er det således som hovedregel kun retlige situationer, der er opstået efter udløbet af fristen for gennemførelse af et direktiv, der tidsmæssigt er omfattet af direktivets anvendelsesområde (jf. i denne retning dom af 15.1.2019, E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).
- 39 I henhold til artikel 19 i direktiv 2005/29 skulle medlemsstaterne have vedtaget og offentliggjort de nødvendige bestemmelser for at efterkomme direktivet inden den 12. juni 2007, og disse bestemmelser skulle anvendes fra den 12. december samme år.
- 40 I praksis har Kongeriget Spanien og Kommissionen i retsmødet anført, at direktiv 2005/29 i sidste ende blev gennemført i spansk ret ved ley 29/2009, por la que se modifica el régimen legal de la competencia desleal y de la publicidad para la mejora de la protección de los consumidores y usuarios (lov nr. 29/2009 om ændring af den retlige ordning for illoyal konkurrence og reklame med henblik på at forbedre beskyttelse af forbrugere og brugere) af 30. december 2009 (BOE nr. 315 af 31.12.2009, s. 112039).
- 41 Det følger af det ovenstående, at direktiv 2005/29 ikke fandt anvendelse på datoen for indgåelsen af den i hovedsagen omhandlede aftale, som fandt sted den 12. maj 2006.
- 42 Fortolkningen af dette direktiv har følgelig ingen forbindelse med løsningen af tvisten i hovedsagen, således at det første til det tredje spørgsmål og til dels det femte spørgsmål, som direkte eller indirekte vedrører denne fortolkning, ikke kan antages til realitetsbehandling.
- 43 Hvad angår det femte spørgsmål indeholder anmodningen om præjudiciel afgørelse, for så vidt som det vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, ikke de elementer, der kræves i henhold til procesreglementets artikel 94, litra c), med henblik på at gøre det muligt for Domstolen at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, eftersom denne anmodning ikke angiver grundene til, at den forelæggende ret finder, at der er tvivl om fortolkningen af den nævnte bestemmelse.
- 44 Det femte spørgsmål kan derfor heller ikke antages til realitetsbehandling i sin helhed.

Det fjerde spørgsmål

- 45 Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, samt artikel 4 og 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at bestemmelserne er til hinder for en national retspraksis, hvorefter et vilkår i en låneaftale med variabel rente, der anvender et IRPH – hvorpå der anvendes en forhøjelse – som referenceindeks, til trods for angivelserne i præamblen til cirkulære nr. 5/1994, ikke er urimeligt.
- 46 Indledningsvis bemærkes for det første, at forelæggelsesafgørelsen ikke indeholder oplysninger om det præcise indhold af den nationale retspraksis, der er omhandlet i dette spørgsmål, således at Domstolen ikke råder over de oplysninger, der er nødvendige for at formulere et svar på grundlag af denne retspraksis.
- 47 Dernæst følger det af redegørelsen i forelæggelsesafgørelsen, at det nævnte spørgsmål ikke alene vedrører den omstændighed, at det omtvistede vilkår ikke fastsætter, at der skal anvendes en negativ margin på det IRPH, der er angivet som referenceindeks, med henblik på at tage hensyn til virkningerne af beregningsmetoden for IRPH, som beskrevet i præamblen til cirkulære nr. 5/1994, men ligeledes den manglende oplysning til låntagerne i fasen forud for aftaleindgåelsen om eksistensen og indholdet af disse angivelser, hvilket bl.a. understøttes af henvisningen til artikel 5 i direktiv 93/13, som vedrører kravet om gennemsigtighed.
- 48 Endelig og for det tredje fremgår det ligeledes af disse betragtninger, dels at det omtvistede vilkår henviser til cirkulære nr. 8/1990, for så vidt som sidstnævnte beskriver IRPH'er i dets bilag VIII, dels at præamblen, der indeholder angivelserne vedrørende virkningerne af beregningsmetoden for IRPH'er, ikke fremgår af dette cirkulære, men af cirkulære nr. 5/1994, idet disse cirkulærer begge har været genstand for en officiel offentliggørelse.
- 49 Henset til det ovenstående skal det fastslås, at den forelæggende ret med det fjerde spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 3, stk. 1, samt artikel 4 og 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det ved vurderingen af gennemsigtigheden og den eventuelt urimelige karakter af et vilkår i en aftale om lån mod pant i fast ejendom med variabel rente, der med henblik på den periodiske revision af den rentesats, der finder anvendelse på dette lån, som referenceindeks henviser til et indeks, der er fastsat i et officielt bekendtgjort cirkulære, hvorpå der anvendes en forhøjelse, er relevant at tage hensyn til indholdet af oplysningerne i et andet cirkulære, hvorefter det, henset til beregningsmetoden for indekset, er nødvendigt at anvende en negativ margin på dette indeks for at tilpasse den nævnte rentesats til markedrenten.
- 50 Det skal præciseres, at Domstolens kompetence ifølge dens faste praksis på dette område omfatter fortolkning af begreberne i direktiv 93/13 samt af de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af direktivets bestemmelser, idet det tilkommer den pågældende retsinstans under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde. Det fremgår heraf, at Domstolen skal begrænse sig til at give den forelæggende ret de oplysninger, som denne skal tage hensyn til ved bedømmelsen af, om det pågældende kontraktvilkår er urimeligt (jf. i denne retning dom af 16.1.2014, Constructora Principado, C-226/12, EU:C:2014:10, præmis 20 og den deri nævnte retspraksis, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).

- 51 Hvad for det første angår kravet om, at kontraktvilkår skal være gennemsigtige, således som det følger af artikel 4, stk. 2, og artikel 5 i direktiv 93/13, bemærkes, at det er af afgørende betydning for forbrugeren, at han før indgåelsen af en aftale oplyses om kontraktvilkårene og konsekvenserne af denne indgåelse. Det er bl.a. på grundlag af disse oplysninger, at sidstnævnte tager stilling til, om han ønsker at lade sig binde af de vilkår, som den erhvervsdrivende forinden har udarbejdet (dom af 20.9.2017, *Andriuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).
- 52 Følgelig, og idet den ved direktivet indførte beskyttelsesordning hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende, hvad angår bl.a. informationsniveau, skal dette krav fortolkes bredt (jf. i denne retning dom af 20.9.2017, *Andriuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).
- 53 Konkret indebærer kravet om, at et kontraktvilkår skal affattes klart og forståeligt, at de finansielle institutioner i forbindelse med kreditaftaler skal give låntagerne tilstrækkelige oplysninger til, at de gør det muligt for disse at træffe velunderbyggede og forsigtige beslutninger (jf. i denne retning dom af 20.9.2017, *Andriuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 51). Det påhviler i denne henseende den nationale ret, når denne tager alle omstændighederne i forbindelse med indgåelse af aftalen i betragtning, at efterprøve, om forbrugeren i den omhandlede sag er blevet meddelt samtlige de enkeltheder, der kan have indflydelse på omfanget af vedkommendes forpligtelse, og som navnlig gør det muligt for denne at vurdere de samlede omkostninger ved lånet (jf. i denne retning dom af 20.9.2017, *Andriuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).
- 54 Ved denne vurdering spiller det en afgørende rolle, dels hvorvidt vilkårene er udarbejdet på en klar og forståelig måde, således at de gør det muligt for en gennemsnitsforbruger, dvs. en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet forbruger, at vurdere sådanne omkostninger, dels, hvorvidt der i kreditaftalen er eller ikke er sket angivelse af de oplysninger, som anses for at være væsentlige i forhold til arten af de af denne aftale omfattede varer eller tjenesteydelser (jf. i denne retning dom af 20.9.2017, *Andriuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).
- 55 Hvad nærmere bestemt angår et vilkår i en aftale om lån mod pant i fast ejendom, hvorefter vederlaget for dette lån udgøres af renter, der beregnes på grundlag af en variabel sats, der som i hovedsagen fastsættes under henvisning til et officielt indeks, skal kravet om gennemsigtighed navnlig forstås således, at en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger skal være i stand til at forstå, hvordan metoden til beregning af denne sats konkret fungerer, og dermed til på grundlag af klare og forståelige kriterier at vurdere, hvilke potentielt alvorlige økonomiske følger et sådant vilkår kan få for dennes finansielle forpligtelser (dom af 3.3.2020, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).
- 56 Blandt de relevante forhold, som det påhviler den nationale ret at tage i betragtning, når den foretager den nødvendige efterprøvelse i denne henseende, er ikke blot indholdet af de oplysninger, som långiver har afgivet i forbindelse med forhandlingen af den pågældende låneaftale, men ligeledes den omstændighed, at hovedelementerne vedrørende beregningen af referenceindekset er let tilgængelige på grund af offentliggørelsen heraf (jf. i denne retning dom af 3.3.2020, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 52, 53 og 56).

- 57 I det foreliggende tilfælde fremgår det for det første af forelæggelsesafgørelsen, at det i hovedsagen omhandlede referenceindeks blev fastsat ved cirkulære nr. 8/1990, som blev offentliggjort i *Boletín Oficial del Estado*. For det andet præciseres det i det omtvistede vilkår, at dette indeks er beskrevet i bilag VIII til dette cirkulære, og at cirkulæret hidrører fra Banco de España (den spanske nationalbank).
- 58 Det påhviler den forelæggende ret at sikre sig, at de således givne oplysninger var tilstrækkelige til at gøre det muligt for en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger rent faktisk at få kendskab til beregningsmetoden for det referenceindeks, der er omhandlet i det omtvistede vilkår.
- 59 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt det faktiske kendskab til beregningsmetoderne for det referenceindeks, der er omhandlet i det omtvistede vilkår, og som fremgår af bilag VIII til cirkulære nr. 8/1990, var tilstrækkeligt til at gøre det muligt for gennemsnitsforbrugeren at forstå dem og forstå deres økonomiske konsekvenser, uden at de oplysninger, der fremgår af præamblen til cirkulære nr. 5/1994, ligeledes blev bragt til forbrugerens kendskab, bør den forelæggende ret tage hensyn til disses betydning for forbrugeren med henblik på en korrekt vurdering af de økonomiske konsekvenser af indgåelsen af den i hovedsagen omhandlede aftale om lån mod pant i fast ejendom. I denne henseende udgør den omstændighed, at den institution, der er ophavsmand til cirkulære nr. 5/1994, i præamblen har fundet det hensigtsmæssigt at henlede kreditinstitutternes opmærksomhed på niveauet for IRPH'erne i forhold til markedsrenten og nødvendigheden af at anvende en negativ margin for at tilpasse dem til denne sats, et relevant indicium for, at sådanne oplysninger er nyttige for forbrugeren.
- 60 Den omstændighed, at disse oplysninger, selv om de blev offentliggjort i *Boletín Oficial del Estado*, findes i præamblen til cirkulære nr. 5/1994 og ikke i cirkulæret om fastsættelse af det kontraktmæssige referenceindeks, som det omtvistede vilkår henviste til, nemlig cirkulære nr. 8/1990, er ligeledes relevant for den forelæggende rets vurdering. Det tilkommer navnlig denne ret at efterprøve, om indsamlingen af de nævnte oplysninger forudsatte, at der blev foretaget en handling, som, idet den allerede henhørte under en juridiske søgning, ikke med rimelighed kunne forventes af en gennemsnitsforbruger.
- 61 Hvad for det andet angår vurderingen af, om et vilkår som det omtvistede vilkår eventuelt er urimeligt, foreskriver artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.
- 62 I denne henseende bemærkes indledningsvis, at det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at sagsøgte i hovedsagen har gjort gældende, at det omtvistede vilkår har været genstand for individuel forhandling. Det tilkommer den forelæggende ret at udtale sig i denne henseende under hensyntagen til de bestemmelser om fordeling af bevisbyrden, der er fastsat i artikel 3, stk. 2, første og tredje afsnit, i direktiv 93/13, og som bl.a. bestemmer, at hvis en erhvervsdrivende hævder, at et standardiseret kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, har den erhvervsdrivende bevisbyrden.
- 63 I forbindelse med vurderingen af, om et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, er urimeligt, hvilket det tilkommer den nationale ret at foretage i henhold til artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13, tilkommer det den under hensyn til alle omstændighederne i sagen at efterprøve først den eventuelt manglende overholdelse af kravet om god tro og dernæst, om der

foreligger en betydelig skævhed til skade for forbrugeren som omhandlet i denne bestemmelse (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).

- 64 Med henblik på at præcisere disse begreber bemærkes for det første, at det hvad angår spørgsmålet om, under hvilke omstændigheder der opstår en sådan skævhed »til trods for kravene om god tro«, på baggrund af 16. betragtning til direktiv 93/13 må fastslås, at den nationale ret med henblik herpå skal efterprøve, om den erhvervsdrivende, ved at handle loyalt og rimeligt med forbrugeren, med rimelighed kunne forvente, at forbrugeren ville acceptere et sådant vilkår efter individuel forhandling (dom af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 60 og den deri nævnte retspraksis).
- 65 For det andet skal der med henblik på afgørelsen af, om et kontraktvilkår bevirker en »betydelig skævhed« mellem parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, navnlig tages hensyn til de gældende regler i den nationale lovgivning, såfremt der ikke foreligger en aftale mellem parterne herom, med henblik på at vurdere, om, og i givet fald i hvilket omfang, aftalen stiller forbrugeren i en mindre gunstig retsstilling end den, der følger af den gældende nationale lovgivning (jf. i denne retning dom af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 59). Hvad angår et vilkår om beregning af renter af en låneaftale er det ligeledes relevant at sammenligne metoden for beregning og størrelsen af den ordinære rentesats, der rent faktisk er fastsat i dette kontraktvilkår, og det beløb, der ville fremkomme på grundlag af satsen, såfremt de beregningsmetoder, der sædvanligvis anvendes, var blevet anvendt, og den lovbestemte rentesats såvel som rentesatsen på almindelige markedsvilkår på tidspunktet for indgåelsen af den i hovedsagen omhandlede aftale om lån for et beløb og et tidsrum, der svarer til den omhandlede låneaftale (dom af 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 65).
- 66 Det skal ligeledes bemærkes, at vurderingen af hvorvidt et kontraktvilkår er gennemsigtigt, således som krævet i artikel 5 i direktiv 93/13, er en af de faktorer, der skal tages hensyn til ved vurderingen af dette vilkårs urimelige karakter (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 49). Det følger derimod af dette direktivs artikel 4, stk. 2, at den omstændighed, at et vilkår ikke er affattet klart og forståeligt, ikke i sig selv kan medføre, at det er urimeligt (jf. i denne retning kendelse af 17.11.2021, Gómez del Moral Guasch, C-655/20, EU:C:2021:943, præmis 37).
- 67 Endelig skal der tages hensyn til artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13, for så vidt som denne bestemmelse præciserer, at det bl.a. vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyntagen til alle andre vilkår i aftalen. Eftersom IRPH i henhold til præamblen til cirkulære nr. 5/1994 omfatter virkningen af gebyrer, kan det i denne forbindelse være relevant at undersøge karakteren af de gebyrer, der eventuelt er fastsat i andre vilkår i den i hovedsagen omhandlede aftale, med henblik på at undersøge, om der foreligger en risiko for dobbelt vederlag for visse af långiverens ydelser.
- 68 Det tilkommer den forelæggende ret at vurdere den i hovedsagen omhandlede situation under hensyntagen til det i denne doms præmis 51-67 anførte efter at have efterprøvet de forhold, der henhører under denne sags faktiske omstændigheder og de nationale retsforrifter.
- 69 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det fjerde spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 1, samt artikel 4 og 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det ved vurderingen af gennemsigtigheden og den eventuelt urimelige karakter af et vilkår i en aftale om lån mod pant i

fast ejendom med variabel rente, der med henblik på den periodiske revision af den rentesats, der finder anvendelse på dette lån, som referenceindeks henviser til et indeks, der er fastsat i et officielt bekendtgjort cirkulære, hvorpå der anvendes en forhøjelse, er relevant at tage hensyn til indholdet af oplysningerne i et andet cirkulære, hvorefter det, henset til beregningsmetoden for indekset, er nødvendigt at anvende en negativ margin på dette indeks for at tilpasse denne rentesats til markedsrenten. Det er ligeledes relevant, om disse oplysninger er tilstrækkeligt tilgængelige for en gennemsnitsforbruger.

Sagsomkostninger

- 70 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

Artikel 3, stk. 1, samt artikel 4 og 5 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler

skal fortolkes således, at

det for vurderingen af gennemsigtigheden og den eventuelt urimelige karakter af et vilkår i en aftale om lån mod pant i fast ejendom med variabel rente, der med henblik på den periodiske revision af den rentesats, der finder anvendelse på dette lån, som referenceindeks henviser til et indeks, der er fastsat i et officielt bekendtgjort cirkulære, hvorpå der anvendes en forhøjelse, er relevant at tage hensyn til indholdet af oplysningerne i et andet cirkulære, hvorefter det, henset til beregningsmetoden for indekset, er nødvendigt at anvende en negativ margin på dette indeks for at tilpasse denne rentesats til markedsrenten. Det er ligeledes relevant, om disse oplysninger er tilstrækkeligt tilgængelige for en gennemsnitsforbruger.

Underskrifter